

„HISTORIA I TERAŹNIEJSZOŚĆ ZAKRES PODSTAWOWY

[...]

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

[...]

IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń:

- 1) charakteryzuje przyczyny osłabnięcia pozycji Stanów Zjednoczonych Ameryki na świecie na początku lat 70. i wzrostu wpływów światowego obozu komunistycznego (porażka w Wietnamie, afera Watergate, kryzys energetyczny);
- 2) charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX wieku (ludobójcza polityka „czerwonych Khmerów” w Kambodży, kubańscy „doradcy” w Afryce);
- 3) wyjaśnia przełomowe znaczenie zbliżenia Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Chin na początku lat 70.;
- 4) wyjaśnia na czym polegała „polityka odprężenia” (*détente*) w relacjach międzynarodowych w połowie lat 70.; wskazuje najważniejsze etapy porozumień rozbrojeniowych między Stanami Zjednoczonymi Ameryki a ZSRS;
- 5) wyjaśnia znaczenie postanowień Konferencji BWE w Helsinkach (1975 rok); charakteryzuje treść „pięciu koszyków” helsińskiej konferencji;
- 6) wyjaśnia na czym polegało przełomowe znaczenie „Ostpolitik” kanclerza Willy’ego Brandta;
- 7) charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec z dziedzictwem rządów nazistowskich (przykłady pozytywne i negatywne: działalność Centrali Ścigania Zbrodni Hitlerowskich w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki);
- 8) charakteryzuje przebieg Grudnia 1970 roku i jego polityczne skutki (odejście Władysława Gomułki z funkcji szefa partii);
- 9) charakteryzuje rządy Edwarda Gierka (dobrobyt na kredyt, uległość wobec ZSRS, zmiany w konstytucji PRL w 1976 roku);
- 10) charakteryzuje główne przejawy opozycji w Polsce w latach 70.: Kościół katolicki i narodziny tzw. opozycji demokratycznej po protestach robotniczych w 1976 roku;
- 11) wyjaśnia znaczenie dla Polski i świata wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża.

V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń:

- 1) charakteryzuje zmiany w programach zachodnich partii lewicowych i prawicowych widoczne w latach 70. i 80. oraz wzrost popularności programów wolnorynkowych i konserwatywno-liberalnych („nowa prawica”, neoliberalizm);
- 2) wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 rok) i Ronlada Reagana w Stanach Zjednoczonych Ameryki (1980 rok) dla relacji Wschód – Zachód;

- 3) charakteryzuje główne przyczyny erozji systemu komunistycznego w latach 80. (wewnętrzne wady systemu, „rewolucja ducha” za „żelazną kurtyną”, twarda postawa Zachodu);
- 4) charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy Deng Xiaopinga i początek „państwowego kapitalizmu”);
- 5) przedstawia proces powstawania ruchu społecznego „Solidarność”, jego charakter, cele i tradycje, do których się odwoływał, a także znaczenie dla Polski i świata;
- 6) przedstawia okoliczności i skutki wprowadzenia przez władze stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku, formy walki reżimu PRL z wolnościowymi dążeniami Polaków (cenzura, „nieznani sprawcy”, Kopalnia Węgla Kamiennego „Wujek”, Lubin 1982 rok, zamordowanie Grzegorza Przemyska) oraz formy oporu Polaków wobec reżimu stanu wojennego;
- 7) charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego w Polsce w okresie po wprowadzeniu stanu wojennego (pomoc wszystkim prześladowanym, kultura bez cenzury, msze za ojczyznę, osoba bł. ks. Jerzego Popiełuszki, pielgrzymki św. Jana Pawła II do Polski w 1983 i 1987 roku);
- 8) charakteryzuje przejawy kryzysu systemu komunistycznego w Polsce w latach 80 (niewydolność gospodarcza) oraz jego skutki w połączeniu z represyjną polityką „stanu wojennego” (emigracja wielu wykształconych i zaangażowanych społecznie Polaków);
- 9) charakteryzuje genezę i znaczenie programu „pierestrojki” Michaiła Gorbaczowa;
- 10) wyjaśnia pojęcie „uwłaszczenia nomenklatury” na przykładzie polityki rządu Mieczysława Rakowskiego (1988–1989);
- 11) charakteryzuje przebieg „jesieni narodów” w Europie Środkowej i Wschodniej; wskazuje na prekursorską rolę ruchu społecznego „Solidarność” oraz zainicjowanej przez św. Jana Pawła II „rewolucji ducha”;
- 12) przedstawia główne wydarzenia związane z przełomem 1989 roku w Polsce (Okrągły Stół, wybory 4 czerwca 1989 roku, wybór gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta PRL, rząd Tadeusza Mazowieckiego); wyjaśnia pojęcie „wyborów kontraktowych”;
- 13) potrafi dokonać bilansu rządów komunistycznych w Polsce, wskazując na ich skutki w warstwie kultury, życia społecznego i gospodarczego;
- 14) charakteryzuje najważniejsze zmiany geopolityczne w najbliższym otoczeniu Polski w latach 1989–1991 (zjednoczenie Niemiec, rozpad Czechosłowacji oraz ZSRS), ze szczególnym uwzględnieniem powstania niepodległych państw bałtyckich, Ukrainy i Białorusi;
- 15) potrafi wyjaśnić pojęcia „dekomunizacji” i „lustracji” w kontekście prób wychodzenia z postkomunizmu, ujmuje te pojęcia na tle porównawczym uwzględniając przykłady Niemiec i Czechosłowacji;
- 16) wskazuje na czym polegała „transformacja” realizowana w Polsce po 1989 roku na przykładzie założeń oraz implementacji planu Sachsa – Balcerowicza;
- 17) wyjaśnia różnice między „prywatyzacją” a „reprivatyzacją”;
- 18) wyjaśnia znaczenie walki z korupcją dla kultury politycznej i efektywności gospodarczej państwa;
- 19) wyjaśnia pojęcie „społeczeństwa obywatelskiego” i potrafi wskazać na przykłady jego funkcjonowania w Polsce po 1989 roku;
- 20) charakteryzuje zmiany dokonane w konstytucji Polski w 1989 roku;
- 21) wyjaśnia pojęcie „demokratycznego państwa prawa”;
- 22) wyjaśnia znaczenie istnienia samorządu terytorialnego; charakteryzuje główne etapy jego odbudowy w Polsce po 1989 roku;

- 23) charakteryzuje genezę, przebieg i konsekwencje „wojny na górze” w 1990 roku (pierwsze powszechne wybory prezydenckie w 1990 roku i zwycięstwo Lecha Wałęsy).

VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń:

- 1) charakteryzuje pojęcie „nowego światowego ładu” („New World Order”) i podaje przykłady jego funkcjonowania (I wojna w Zatoce Perskiej w 1990 roku);
- 2) charakteryzuje kolejne etapy integracji europejskiej (traktat z Maastricht, powstanie Unii Europejskiej, wprowadzenie waluty euro);
- 3) wyjaśnia blaski i cienie zmian politycznych w Afryce – zniesienie apartheidu w RPA, ludobójstwo w Rwandzie (1994 rok);
- 4) wyjaśnia pojęcie i różne konteksty globalizacji;
- 5) charakteryzuje znaczenie 1991 roku w najnowszej historii Polski (pierwsze wolne wybory parlamentarne, powołanie rządu Jana Olszewskiego);
- 6) wyjaśnia na czym polegała wizja budowy Trzeciej Niepodległości przedstawiona w Polsce w 1991 roku przez św. Jana Pawła II;
- 7) wyjaśnia przyczyny i konsekwencje objęcia władzy przez ugrupowania postkomunistyczne w Polsce w 1993 roku;
- 8) charakteryzuje główne postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (preambuła, relacje między najważniejszymi organami władzy, niezawisłość sądów i trójpodział władzy, prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, konstytucja o małżeństwie i rodzinie);
- 9) charakteryzuje sposób unormowania relacji między Rzeczpospolitą Polską i Kościołem katolickim w konkordacie z 1993 roku oraz między RP i innymi związkami wyznaniowymi na mocy tzw. ustaw kościelnych;
- 10) wyjaśnia pojęcie „organizacja pozarządowa”, potrafi wskazać przykłady organizacji pozarządowych (NGO) we współczesnej Polsce;
- 11) potrafi wymienić reformy w czasach rządów AWS i UW (1997–2001) oraz wyjaśnia znaczenie powstania Instytutu Pamięi Narodowej;
- 12) charakteryzuje znaczenie wstąpienia Polski do NATO w 1999 roku i Unii Europejskiej w 2004 roku;
- 13) charakteryzuje przejawy wzrostu globalnego znaczenia Chin w XXI wieku;
- 14) podaje przykłady wzrostu agresywnej polityki Rosji od czasu objęcia rządów przez Władimira Putina (Czeczenia, Gruzja, Ukraina); potrafi podać nowe formy rosyjskiego imperializmu („szantaż gazowy”, „wojna informacyjna”);
- 15) wyjaśnia pojęcie terroryzmu oraz przedstawia genezę i najważniejsze etapy „wojny z terroryzmem” (Afganistan, Irak);
- 16) charakteryzuje zjawisko prześladowań religijnych na przykładzie losu społeczności chrześcijańskich w różnych strefach świata.

VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń:

- 1) charakteryzuje główne zmiany kulturowe zachodzące w świecie zachodnim na przykładzie ekspansji ideologii „politycznej poprawności”, wielokulturowości, nowej definicji praw człowieka, rodziny, małżeństwa i płci; potrafi umieścić te zmiany na tle kulturowego dziedzictwa Zachodu ujętego w myśli grecko-rzymskiej i chrześcijańskiej;
- 2) potrafi wskazać na różnice między tolerowaniem a afirmowaniem zjawisk kulturowych i społecznych;
- 3) przedstawia kulturowe, społeczne i ekonomiczne konsekwencje rozwoju internetu i technologii cyfrowych;
- 4) wyjaśnia pojęcie komunikacji społecznej oraz „czwartej władzy”;

- 5) potrafi wskazać na czym polega wartość swobodnej wymiany opinii oraz potrafi opisać nowe formy ograniczenia wolności słowa w epoce cyfrowej;
- 6) charakteryzuje proces zmiany Unii Europejskiej w okresie po wstąpieniu Polski w jej struktury (wzrost pozycji Niemiec, zjawiska kryzysowe związane z imigracją, niestabilnością strefy euro, Brexitem, epidemią COVID-19; kontrowersje ideologiczne na forum instytucji unijnych);
- 7) wyjaśnia pojęcie postkomunizmu jako trwałej bariery rozwojowej i potrafi wskazać najważniejsze przyczyny jego kryzysu w Polsce po 2001 roku;
- 8) charakteryzuje różne wizje wyjścia Polski z postkomunizmu i wyjaśnia na czym polegało polityczne znaczenie 2005 roku w Polsce;
- 9) wyjaśnia, dlaczego katastrofę z dnia 10 kwietnia 2010 roku należy traktować jako największą tragedię w powojennej historii Polski (według oświadczenia polskich parlamentarzystów przyjętego podczas Zgromadzenia Posłów i Senatorów w dniu 13 kwietnia 2010 roku poświęconego uczeniu pamięci ofiar katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem);
- 10) charakteryzuje zmiany polityczne i gospodarcze w Polsce w latach 2010–2015;
- 11) potrafi wymienić największe skupiska Polaków na świecie, zna różnicę między pojęciem „Polonii” a „Polakami poza granicami kraju”;
- 12) potrafi wymienić osiągnięcia Polski po 1989 roku w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej;
- 13) potrafi wskazać i scharakteryzować najpoważniejsze wyzwania stojące przed Polską u progu trzeciej dekady XXI wieku (kryzys demograficzny, utrzymanie tożsamości kulturowej, koszty finansowe i społeczne „polityki klimatycznej”).

[...]